

NRO 14077 Örlendalen – Mölltorpsplatån - Karlsborgs och Tibro kommuner

Område av riksintresse för naturvård **Områdesnummer:** NRO 14077 **Områdesnamn:** Örlendalen – Mölltorpsplatån **Kommun:** Karlsborg och Tibro **Kartblad:** 8E NV **Area:** 6136 ha **Naturgeografisk region:** 23, Skogslandskapet i Tiveden - Tylöskogen - Kolmården. **Kust/havsregion:** - **Regionsindelning av sjöar och vattendrag:** - **Agrara kulturlandskapsregioner:** Västergötlands slätt- och odlingsbygder **Landskapsformer:** Kullig terräng med relativ höjd 50-100 m. **Riksvärde:** **Landskapstyp** **Naturtyp** **Vegetationstyp** **Arter** **Geologi** Geovetenskap Naturbetesmark Flora Strandhak, islälvsdelta, klapperstensfält

Värdeomdöme: Tappningszon för Baltiska issjön med islälvsdelta och strandhak. Representativ naturbetesmark vid Årtekärr. Bitvis art- och individrika växtsamhällen i naturbetesmarkerna med arter som kattfot, jordtistel, darrgräs, stagg, svinrot och fältgentiana. **Huvudkriterier:** A, C **Stödkriterier:** Kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde **Förutsättningar för bevarande:** Fortsatt jordbruk med åkerbruk, betesdrift i naturbetesmarker och skötsel av landskapselement. Önskvärt är restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Skogsbruk med fortsatt stor naturvårdshänsyn i skyddsvärda biotoper i skogen och i områden där förutsättning finns för dessa. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, igenväxning, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling på olämpliga ställen, spridning av gifter eller gödselmedel utanför åkermark, vägdragningar, täkt, schaktning, tippning och andra ingrepp som skadar ytformerna samt av olämpligt placerad bebyggelse eller andra anläggningar. **Säkerställande och internationell status:** Området berörs av Natura-2000 område (art- och habitatdirektivet). **Områdets huvuddrag:** Sänkan mellan Örlen och Mölltorp är den största och lägsta passdelen i höjdområdena väster om Vättersänkan. Passpunkten ligger på ca. 100 m.ö.h. medan Örlen och Vättern har en yta på 94 resp 88 m.ö.h.. Sänkan begränsas i 143 söder av ett höjdområde (max ca. 245 m ö h) som i geologiska sammanhang benämns Lunnekullen. I norr ansluter Vabergets och Vikaskogarnas höjdområden. Flera sjöar ingår i eller berör området. Kyrksjön, Kopparsjön, Tärnsjön och Ulvsjön ingår i sin helhet medan Örlen, Gällsjön och Bottensjön berörs till vissa delar. Landskapet är förutom den markanta, flacka dalgången ställvis kuperat framför allt beroende på olika glacialfluviala bildningar. I sänkor förekommer torvjordar. Landskapet präglas i första hand av barrskog men vid Fagersanna och nordost om Örlen finns större områden med odlingsbygd. Mindre bestånd av lövskog finns i anslutning till odlad mark och betesmark. Örlen-Mölltorpsänkan är kvartärgeologiskt av högsta intresse genom sin betydelse för Baltiska issjöns avtappning. Under tappningsskedet strömmade stora vattenmassor genom dalen. På Vabergets sydöstra sida och söder om Kopparsjön finns tydliga strandhak som bl.a. visar Baltiska issjöns nivåer vid olika skeden. På Vaberget finns klapperstensfält och strandvallar utmed dessa strandlinjer. Mindre isälvsdeltan har byggts upp i området i olika skeden av inlandsisens avsmältning t.ex. vid Bankebolet och vid den s.k. Mölltorpsplatån. Den förra är avsatt på skilda nivåer. Den senare ansågs tidigare vara uppbyggd till Baltiska issjöns nivå men senare studier har visat att den är helt subakvatiskt avsatt. Örlen-Mölltorpsänkan är av central betydelse för studiet av Baltiska issjöns avtappning liksom för studiet av glaciala och glacialfluviala bildningar i en stagnerande och eventuellt regressiv fas av inlandsisens avsmältning. Representativ naturbetesmark med riksvärden finns vid Årtekärr. Naturbetesmarken utgörs av annan öppen utmark och öppen hagmark. Vanliga vegetationstyper är rödvenäng, rödvenhed, gräslågstarräng och högörtäng. Växtsamhällena är bitvis artoch individrika, och bland de hävdgynnade arterna växer kattfot, jordtistel, darrgräs, stagg, svinrot och fältgentiana. Örlen har värdefulla bestånd av flodkräftor. **Anmärkningar:** 1 st klass 1-obj, 2 klass 2-obj och 1 klass 3 obj i VMI samt 1 klass 1- obj, 2 klass 2-obj och 11 klass 3-obj i Ä&H ingår i området. Årtekärr ingår i Nationella bevarandepelanen.

Referenser: Bergsten K-E. 1943: Isälvsfält kring norra Vättern. Medd. Lunds Univ. Geogr. Inst. Avh 7. Strömberg B. 1967: Den mellansvenska israndzonen. Översiktlig naturvårdsinventering med hänsyn till kvartärgeologisk-naturgeografiska värden. Stockholms Univ, Naturgeogr. Inst. Forskningsrapport 6. Hedström H. 1901: Ändmoräner och strandlinjer i trakten av Vaberget. SGU Ser C nr 188. Ohlsson, M. 1989: Ängs- och hagmarker i Karlsborgs kommun. Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 7/89. Johansson, K-A. 1992: Ängs- och hagmarker i Tibro kommun. Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 4/92. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1997: Ängs- och hagmarker - Sammanställning. Länsstyrelsen. Mariestad. Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Mariestad.